

ĎÁBLOVA DÍLNA

na motivy biografické knihy Adolfa Burgera

PRAVDA NEBO FIKCE

„Operace Bernhard“ ve filmu a ve skutečnosti

„Operace Bernhard“ zahájená v roce 1942 byla důsledkem tajného plánu nacistů v čele s inspektorem padělků Bernhardem Krügerem. Jejím cílem bylo vyrobit falešné britské libry a americké dolary, jimiž by oslabili ekonomiku nepřátel. Také se objevily dohady, že nacisté používali padělané peníze na nákup válečného materiálu a financování války, ale to je historiky popíráno.

V projektu zaměstnali židovské vězně z koncentračních táborů – profesionální tiskaře, grafiky, typografy. Ty převezli do koncentračního tábora v Sachsenhausenu a v bloku 18 a 19 je uzavřeli před vnějším světem. Přísně tajná operace mohla začít.

Výroba padělků peněz byla hlavní náplní „zlaté klece“ (jak vězni říkali své divizi), ale paděly se zde i pasy a dokumenty pro tajnou službu. Celkem bylo v Sachsenhausenu paděláno 134 milionů liber, což je třikrát více než britská měnová rezerva. V letech 1942 až 1945 zde bylo zaměstnáno 140 vězňů. Padělky byly tak kvalitní, že bylo skoro nemožné rozeznat je od originálů.

O těchto lidech nesměl nikdo kromě zúčastněných vědět. Žili si mnohem lépe než ostatní vězni v Sachsenhausenu a jiných koncentračních táborech. Měli dostatek jídla, každý měl svou vlastní čistou postel, Kommandant jim dal ping-pongový stůl a občas pro ně pořádal večírky, aby posílil jejich morálku. Nemuseli nosit vězeňské oblečení, ale věděli, že to, co mají na sobě patřilo lidem, kteří skončili v plynu. Pokud by však nedodrželi plán nebo by se zjistilo, že se snaží výrobu sabotovat, hrozila by jim jistá smrt. Většina z nich věřila, že

vzhledem k jejich zainteresovanosti stejně zemřou, jakmile bude mise splněna.

Přestože padělali peníze pod neustálým strachem ze smrti, snažili se přicházet na nové strategie, jak zpozdít produkci a vyrobit co nejvíce chybných bankovek, aby tak získali čas.

Jakmile se jim podařilo vyrobit perfektní britskou libru, dostali rozkaz začít s americkým dolarem. Na pomoc „dolarové skupině“ nechal v roce 1944 Krüger přivést nového vězně Salomona Smolianoffa přezdívaného „Sally“, ruského židovského malíře a nejznámějšího padělatele své doby. Ten byl inspirací pro hlavního hrdinu filmu Dáblova dílna – Salomona Sorowitsche. Stejně tak jako Kommandant Friedrich Herzog, který zatknul Sorowitsche, byl ve skutečnosti Bernhard Krüger. Smolianoff byl nejprve v roce 1939 poslán do Mauthausenu, kde si přilepšoval malováním členů SS a v roce 1944 byl přeložen

do padělatelské dílny v Sachsenhausenu, kam přijel „s trošku větším bříškem,“ jak vzpomíná Adolf Burger.

Rok uběhl a Smolianoff stále neměl dost kvalitní dolar. Skupině se podařilo zpozdit obtížný tiskařský proces o několik měsíců. Smolianoff se sabotáže nezúčastňoval. Mistrovský padělatel pracoval tvrdě a neúprosně. Jeho kolegové však chtěli produkci zpozdit co možná nejdéle a vědomě ničili želatinu, která byla potřebná pro tisk dolaru. Nebylo však možné s tím pokračovat do nekonečna a nakonec první dokonalý dolar přišel na svět. Jenže stalo se tak v době, kdy spojenci už byli na cestě a Němci neměli dostatek času na výrobu velkého množství dolarů.

Konec Operace Bernhard

Ve filmu jsou Sorowitsch a ostatní vězni osvobozeni v Sachsenhausenu. Ve skutečnosti byla však dílna rozebrána, když Němci začali prohrávat na východní frontě na začátku 1945 a Rusové překročili Odru na cestě do Berlína. Vězni a dílna byli přestěhováni do Alp do koncentračního tábora v Ebensee v Rakouském Salzkammergut, kde je osvobodila americká armáda. Příchod spojenců znemožnil nacistům najít bezpečný úkryt pro padělky liber a to je donutilo všechny naházet do jezera Toplitz.

Po osvobození se mistru padělateli Smolianoffi slehla zem. Tvrdí se, že odjel do Monte Carla, kde prohrál velké množství peněz. Brzy se objevil na mezinárodním seznamu „Hledaných“. Také se říká, že padělal palestinské emigrační dokumenty pro Židy. V šedesátých letech zemřel v Argentině.

Zdroje pro scénář:

Zpověď svědka Adolfa Burgera

Adolf Burger, profesionální tiskař z Velké Lomnice a jeho žena byli v roce 1942 zatčeni z „politických důvodů“. Jeho žena byla zavražděna krátce po příjezdu do Osvětimi a on byl po roce a půl přeražen do padělatelské dílny v Sachsenhausenu.

5. května 1945 byl osvobozen americkou armádou v koncentračním táboře v Ebensee. Vrátil se do Československa, kde znovu začal pracovat jako tiskař. Napsal knihu *Ďáblova dílna*. V současné době ve svých devadesáti letech žije v Praze a neúnavně pokračuje v cestách, přednáší na školách o svých zážitcích z války a kruté skutečnosti.

Legenda o „pokladu v Toplitzkém jezeře“

Pod titulkem „Geld wie Heu“ (Tuny peněz) vydal časopis Stern v roce 1959 senzační reportáž o padělcích britských liber v Toplitzkém jezeře v Rakousku. V té době bylo nalezeno devět přepravek plných peněz a tajné dokumenty SS. Jakmile reportáž vyšla, začaly se na povrch dostávat další a další domněnky o tajné zlaté rezervě Třetí říše a ukradených uměleckých předmětech, které se nacházejí na dně jezera. Místní obyvatelé tvrdili, že je vojáci na konci války nutili k půjčování lodí a také si pamatovali záhadné přepravky potápějící se v jezeře. Proto brzy vznikla legenda o potopeném zlatě a jezero se stalo meccou lovců pokladů z celého světa.

Toplitzké jezero je přibližně dva kilometry dlouhé a 103 metrů hluboké. Od hloubky dvaceti metrů voda neobsahuje kyslík. Do jezera bylo vhozeno mnoho kmenů stromů, které nehnijí, a proto je pro potápěče práce velice obtížná a nebezpečná. Mnoho lovců pokladů přesto zkoušelo své štěstí. V roce 1963, po několika záhadných nehodách a smrti jednoho potápěče při nepovoleném ponoru, potápění v jezeře rakouská vláda zakázala. Aby vláda zabránila tomuto šílenství rozhodla, že sám stát prozkoumá celé jezero. To trvalo až do osmdesátých let. Při akci potápěči rakouské armády vylovili nejen další přepravky s penězi, ale také mnoho válečných nacistických dokumentů, bomb, raket, min, výbušnin a dalších zbraní. Od té doby se jezeru říká „Skládka Třetí říše“.